

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО НАПРЯМУ
«СХОДИНКИ ДО МАЙСТЕРНОСТІ ДЕКОРУВАННЯ»

Початковий рівень, 1 рік навчання

Київ 2024

Схвалено педагогічною радою Українського державного центру позашкільної освіти, протокол № 3 від 20 грудня 2024 року

Автори:

ШЕБЕСТЯН Тетяна Михайлівна, керівник гуртка „Сучасний декор”
Закарпатського обласного палацу дитячої та юнацької творчості "ПАДІЮН"

СИНИЧКА Вікторія Вікентіївна, керівник гуртка „Креатив-студія”
Закарпатського обласного палацу дитячої та юнацької творчості "ПАДІЮН"

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Декоративно-ужиткове мистецтво відіграє велику роль у розвитку творчих здібностей вихованців закладів позашкільної освіти. Захоплення дітей і молоді художнім оздобленням різноманітних предметів долучає їх до відродження споконвічних українських традицій естетичної ручної праці.

Створення навчальної програми обумовлене популярністю декорування; інтересом до історії українського декоративного мистецтва та до втілення власних художніх ідей у сучасних матеріалах. У цій програмі поєднані популярні серед дітей і молоді сучасні види декоративного мистецтва, оволодіння якими дає їм можливість реалізувати свої актуальні творчі фантазії, створювати вироби, які потім ними із задоволенням використовуються, стають предметами гордості або чудовими подарунками. Особливий акцент у змісті програми зроблено на використанні нових матеріалів, які надають додаткові можливості у створенні яскравої мови візуального мистецтва для вираження вихованцями своїх почуттів та думок, сприяють розкриттю їхніх природних здібностей, формують естетичну культуру, розвивають художній смак. Власноруч створені або декоровані художні вироби урізноманітнюють побут оригінальними прикрасами інтер'єру, іграшками, сувенірами, оригінальними доповненнями до одягу або зачіски.

У навчальну програму «СХОДИНКИ ДО МАЙСТЕРНОСТІ ДЕКОРУВАННЯ» інтегровані різноманітні аспекти STEAM-освіти для розвитку креативного мислення та формування корисних навичок. Вихованці можуть досліджувати фізичні властивості матеріалів, які використовуються для декорування (фарби, папір, тканини, глина тощо). У заняття декоруванням можуть бути включені елементи екології, такі, як вибір екологічно чистих матеріалів, розуміння впливу використаних матеріалів на навколишнє середовище, переробка відходів.

Для проєктів можуть використовуватись комп'ютерні програми, щоб наочно побачити свої ідеї в цифровому вигляді перед їх реалізацією та/або виконати правильний розрахунок розміщення елементів декору. Відповідно, попередньо мають вивчатись основи графічних редакторів, застосовуватись програми для моделювання декору (просте візуальне моделювання, підбір кольорів, геометричних форм та пропорцій тощо).

Сучасні технології, такі, як 3D-друк можуть спростити і удосконалити створення декоративних елементів виробу, конструктивних елементів декорування, а також виробів у цілому. Вихованці можуть вивчати, як створювати стійкі конструкції для декору, як використовувати геометричні принципи у створенні дизайнів; наочно зрозуміти, що таке баланс і симетрія. Інженерія допоможе вихованцям зрозуміти, як використовувати клеї, каркаси, підставки, поєднувати матеріали для створення міцних та функціональних предметів з декором. Вони можуть навчатися планувати кількість необхідних матеріалів для проєктів, вивчати одиниці вимірювання та виконувати прості математичні обчислення, при проєктуванні.

Важливе вивчення основ естетики, таких, як поєднання кольорів, пропорції, симетрія та ритм у створюваній композиції. Оскільки основою декорування є креативність, вихованці мають мати можливість експериментувати з кольорами, формами та текстурами, створюючи власні художні варіанти. Вивчення історії декоративного мистецтва, зокрема українського, може надихати вихованців на створення нових робіт у традиційному стилі із сучасних матеріалів.

Приклади практичних занять:

експерименти з фарбами (вивчення змішування кольорів та створення нових відтінків);

проєктування декоративних конструкцій (створення моделей простих архітектурних конструкцій або об'ємних декоративних елементів);

цифровий дизайн (використання графічних програм для моделювання майбутніх робіт);

створення мозаїк або орнаментів (використання геометричних фігур для створення складних декоративних композицій).

Такий інтегрований підхід STEAM не лише сприятиме розвитку у дітей творчого мислення, але й дасть їм можливість оволодіти базовими технічними та науковими знаннями, що допоможе розвитку їхніх навичок, які вони в подальшому зможуть застосовувати у різних сферах.

Пропонована програма побудована на основі особистісно-орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів.

Навчальна програма реалізується у гуртках, студіях, творчих об'єднаннях, клубах декорування художньо-естетичного напрямку декоративно-ужиткового профілю позашкільної освіти та розрахована на здобувачів освіти віком 8-12 років.

Метою програми є формування ключових компетентностей особистості засобами декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема декорування (ліплення, малювання, паперопластики, батику, валяння).

Основні завдання полягають у набутті таких компетентностей:

пізнавальної, яка передбачає ознайомлення з основними поняттями та знаннями, базовою термінологією, характерною для декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема, декорування (ліплення, малювання, паперопластики, батику, валяння); з художніми законами колористики та композиції в декоративному мистецтві; способами організації змістовного дозвілля;

практичної, яка передбачає формування художніх умінь та навичок створення художніх виробів засобами декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема, ліплення із природної та полімерної глини, холодної порцеляни, створення мозаїчних і вітражних зображень, декупажу, батику, валяння; початкових техніко-технологічних умінь та навичок роботи з матеріалами та інструментами, які використовуються для декорування; виховання зосередженості, самостійності виконання трудових завдань; розвиток умінь змістовно організовувати дозвілля засобами художньої творчості;

творчої, яка забезпечує формування творчих здібностей у процесі декорування: спостережливості, відчуття масштабу, кольору та пропорцій,

художньо-образного сприйняття побаченого та його творчого відображення засобами візуального мистецтва, варіативності й асоціативності; стійкого інтересу до сучасного декорування; набуття досвіду власної творчої діяльності в художній творчості; розв'язання творчих завдань, здатності проявляти творчу ініціативу; розвиток художніх здібностей, просторового та логічного мислення, творчої уяви, фантазії; потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні;

соціальної, яка сприяє розвитку трудової й естетичної культури; досягненню високого рівня освіченості та вихованості; емоційному, інтелектуальному та фізичному розвитку; формуванню естетичного смаку, а також позитивних якостей емоційно-вольової сфери особистості (акуратності, посидючості, працелюбності, відповідальності, взаємодопомоги) через залучення до сучасної культури побуту, здатності до соціальної комунікації, до розуміння власної громадянської, національної та культурної ідентичності; виховання поваги до інших культур.

Навчальна програма передбачає навчання здобувачів освіти у групах початкового рівня впродовж одного року навчання. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 216 год./рік (6 год./тиждень).

Реалізація мети та завдань програми здійснюється в процесі проведення занять з образотворчої грамоти і практичного створення декоративних виробів. Передусім здобувачі освіти оволодівають теоретичними основами: художніми законами колористики та композиції, які викладаються у формі розповідей, пояснень, бесід тощо. Майстерність освоєння плоскої поверхні в процесі зображення та створення цілісної форми виробу в об'ємі досягається шляхом виконання вихованцями пробних і тренувальних художніх вправ. Напрацьовані уміння та навички використовуються й удосконалюються в процесі декорування: створення вихованцями оздоблювальних узорів, прикрас, предметів художнього оформлення. Програма передбачає варіативність технологій, методів і форм навчання вихованців власноруч створювати оригінальні вироби, стильні прикраси; декорувати предмети інтер'єру тощо.

Ресурсне забезпечення розкривається у методах опрацювання навчального матеріалу, технологіях, методиках і формах навчання та конкретизоване в орієнтовному переліку обладнання (додаток до навчальної програми).

Методи опрацювання навчального матеріалу: словесні, наочні; практичні. За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні; репродуктивні; дослідницькі; евристичні. У процесі освоєння програми вихованці вивчають різноманітні техніки та прийоми декорування та створення виробів. У освітньому процесі важливе місце займає самостійне виконання ескізів задуманих виробів, в тому числі комп'ютерне, їх виготовлення та оздоблення. Навчальний матеріал викладається за принципом зростання його складності.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, презентації творчих робіт, участь у конкурсах, виставках та фестивалях.

Навчання за пропонованою навчальною програмою не потребує спеціальної підготовки та знань. Навчальний матеріал адаптований до занять зі здобувачами освіти різного рівня підготовленості.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. За необхідності керівник творчого об'єднання може внести до програми зміни, які не повинні впливати на загальний зміст навчальної програми. Незмінними мають залишатися мета, завдання і прогнозований результат освітньої діяльності.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Образотворча грамота	2	14	16
3.	Глина та кераміка	2	16	18
4.	Полімерна глина	2	18	20
5.	Холодна порцеляна	2	20	22
6.	Мозаїка	2	16	18
7.	Декупаж	2	24	26
8.	Квілінг	2	22	24
9.	Валяння вовни	2	20	22
10.	Псевдовітраж	2	16	18
11.	Батик	2	18	20
12.	Виставки, конкурси	2	6	8
13.	Підсумок	2	-	2
Разом:		26	190	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Мета, завдання та зміст роботи. Правила поведінки в колективі. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації робочого місця. Організаційні питання. Правила безпеки життєдіяльності.

Українське декоративно-ужиткове мистецтво: види та особливості.

2. Образотворча грамота (16 год.)

Теоретична частина. Поняття композиції. Основні закони композиції: закон цілісності, закон пропорційності та ритму; закон підлеглості всіх засобів виразності задуму, закон симетрії. Симетрія й асиметрія, динаміка та статика.

Олівець. Правила виконання графічних зображень. Поняття ескізу.

Кольорознавство. Поняття кольору, його значення в художньому творі. Теплі та холодні кольори. Контраст. Нюанс. Ахроматичні кольори. Емоційне сприйняття кольору. Відчуття кольору. Великі колористи світу: Е. Делакруа, А. Матісс, В. Ван Гог, А. Монтічеллі, В. Суриков, В. Серов, М. Врубель, В. Борисов-Мусатов, О. Шовкуненко, М. Сар'ян, О. Мурашко, Ф. Кричевський та ін.

Техніка малювання акварельними фарбами. Акварель як різновид живопису. Англійська акварель – робота «по-мокрому». Лесування. Малювання «по-сухому». Технічні прийоми роботи акварельними фарбами.

Акрилові фарби. Техніка мармурування.

Практична частина. Художньо-графічні вправи та вправи для розвитку творчого мислення: малювання ліній та геометричних фігур, створення образів на основі геометричних фігур. Замальовування простих композицій на площині.

Вправляння у тонуванні паперу. Вправи для оволодіння технічними прийоми роботи акварельними фарбами. Виконання малюнків акварельними фарбами в техніках «по-мокрому», «по-сухому».

Вправи для оволодіння технічними прийомами роботи з акриловими фарбами. Виконання мармурування.

Екскурсія на виставку декоративно-ужиткового мистецтва, до художнього музею або галереї.

3. Глина та кераміка (18 год.)

Теоретична частина. Виникнення та розвиток гончарства в Україні. Глина й її властивості. Головні райони українського гончарства. Музеї кераміки. Гончарні вироби.

Народні майстри гончарної справи. Техніки декорування готового виробу: глянсування, риткування, різкування, фляндрування, ліплення.

Кераміка: суть поняття, різновиди керамічних виробів. Художня кераміка. Промисловість.

Практична частина. Дослідження фізико-механічних властивостей глини. Оволодіння основними прийомами ліплення: розм'якшування, розкачування, сплюснення, розмазування, обрізання стеками тощо. Вправи з нанесення рельєфів різними стеками.

Вправи на трансформацію шматка глини та передачу простої форми в об'ємі. Ліплення предметів побуту «джгутиковим» способом (за зразком та власним задумом).

Екскурсія на виставку кераміки.

4. Полімерна глина (20 год.)

Теоретична частина. Полімерна глина або пластика, її пластичні властивості. Інструменти та супутні матеріали для ліплення, правила безпеки. Техніки ліплення з полімерної глини.

Практична частина. Ліплення із полімерної глини простих виробів: магнітики на холодильник (груша, яблуко, виноград тощо), ялинкові прикраси, аксесуари для ляльки (сумочки, шляпки, прикраси тощо), біжутерія для дівчаток (шпильки, обідки для волосся, браслети, кольє тощо), наконечники для ручок, предмети декору інтер'єру тощо.

5. Холодна порцеляна (22 год.)

Теоретична частина. Історія створення холодної порцеляни. Особливості виробів із холодної порцеляни. Приготування холодної порцеляни в домашніх умовах. Способи зміни кольору холодної порцеляни. Інструменти для роботи. Оброблення поверхні виробу: фарбування, лакування, обсіпання дрібними матеріалами (пісок, бісер тощо).

Практична частина. Приготування холодної порцеляни. Ліплення флористичних об'єктів (за зразком і за власним задумом). Оброблення поверхні виготовлених виробів.

6. Мозаїка (18 год.)

Теоретична частина. Мозаїка: класифікація за технологіями та матеріалами.

Мозаїка як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Мозаїка в дитячій творчості. Технологія, інструменти та матеріали для виготовлення мозаїки.

Практична частина. Виготовлення мозаїки в техніці «кракле» на кольоровому папері (за власним задумом); фарбування та лакування.

Декорування об'ємних виробів елементами мозаїки з яєчної шкаралупи: підготовка поверхні, нанесення клею, нанесення малюнка, висушування, лакування.

Виготовлення сувенірів-мозаїк із гудзиків та бісеру.

7. Декупаж (26 год.)

Теоретична частина. Історія декупажу. Види сучасного мистецтва декупажу. Декупаж в інтер'єрі. Технологія виконання простого декупажу, інструменти та матеріали. Кракелюр.

Практична частина. Виконання простого декупажу з дотриманням технологічної послідовності: протирання вибраного предмета вологою серветкою, знешкодження бруду та пилу, висушування основи; вирізання малюнку для декупажу з серветки; попереднє розміщення картинки; приклеювання до вибраного предмету; розгладження складок, які утворилися; прибирання надлишків клею; закріплення та завершення роботи – нанесення кількох шарів лаку, маскування ліній вирізування.

Декорування предметів домашнього вжитку в техніці простого декупажу (за зразком та власним задумом).

8. Квілінг (24 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення квілінгу. Інструменти та папір для квілінгу. Базові форми, закриті та відкриті модулі. Етапи виготовлення елементів. Квілінг в інтер'єрі.

Практична частина. Нарізання паперових смужок різного розміру, складання основних форм квілінгу.

Ознайомлення із схемами виробів, розроблення схем за власним задумом. Виготовлення виробів за схемами «Інтер'єрні написи», «Янголятко (площинне та об'ємне)», «Капелюшок», «Метелик», «Квіти»/«Квіточка в горщику»/«Квіти для мами», «Скринька» тощо. Виготовлення аплікацій з використанням базових форм квілінгу (за зразком та власним задумом).

9. Валяння вовни (22 год.)

Теоретична частина. Валяння вовни: історія виникнення, види; матеріали, інструменти та пристосування для валяння. Різновиди вовни. Основні прийоми мокрого та сухого валяння. Основні форми. Догляд за валяними виробами. Техніка «малювання вовною».

Практична частина. Мокре валяння однотонного полотна (килимка) з різнокольоровим оздобленням (квіти, орнамент, фантазія тощо).

Сухе валяння іграшки-курчатка.

Комбіноване (мокре та сухе) валяння: «Комплект «Конфетті», намисто «Сунична галявина», прикраса для волосся «Фіалка», броші «Смородинка» тощо.

Валяння картин та панно.

10. Псевдовітраж (18 год.)

Теоретична частина. Псевдовітраж в інтер'єрі. Технологія створення та види псевдовітражу. Псевдовітражі у виготовленні аксесуарів. Переваги та недоліки псевдовітражів.

Практична частина. Розроблення ескізу та виготовлення псевдовітражу з дотриманням технологічної послідовності: нанесення контуру на плівку, розфарбовування, підготовка скляної поверхні, знімання з плівки малюнка і перенесення його на скляну поверхню.

Розпис тарілок, чашок, склянок у техніці псевдовітражу.

11. Батик (20 год.)

Теоретична частина. Батик: історія виникнення, види, матеріали, інструменти та пристосування; технологічна послідовність виконання. Барвники у батикі.

Практична частина. Виконання в техніці холодного батикі: панно «Маки», «Метелики», «Дерево», «Кумедні тваринки» тощо (розроблення ескізів, робота в кольорі, підготовка резерву, оформлення роботи).

Виготовлення сувеніру в техніці гарячий та вузликовий батик.

12. Виставки, конкурси (8 год.)

Практична частина. Підготовка робіт на виставки. Участь у виставках, конкурсах.

11. Підсумок (2 год.)

Теоретична частина. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- види та особливості українського декоративно-ужиткового мистецтва;
- майстрів українського декоративно-ужиткового мистецтва;
- основні закони композиції;
- поняття кольору, його значення в художньому творі;
- правила виконання графічних зображень;
- техніки малювання акварельними й акриловими фарбами;
- фізико-механічних властивості глини;
- основні прийоми ліплення з природної глини, полімерної глини, холодної порцеляни;
- технологію виготовлення мозаїк;
- види та технологію виконання декупажу;
- базові форми, закриті та відкриті модулі у квілінгу;
- прийоми створення виробів у техніці квілінгу;
- основні прийоми мокрого та сухого валяння;
- види та технологію виготовлення псевдовітражів;
- технологічну послідовність виконання холодного, гарячого та вузликового батика;
- техніки декорування готового виробу;
- правила безпеки при роботі з інструментами;
- правила користування матеріалами та інструментами.

Вихованці мають вміти і застосовувати:

- організовувати робоче місце;
- виконувати малюнки акварельними фарбами в техніках «по-мокрому», «по-сухому»;
- малювати олівцями;
- виконувати мармурування акриловими фарбами;
- ліпити вироби з глини, полімерної глини, холодного фарфору;
- декорувати плоскі та об'ємні вироби елементами мозаїки;
- виготовляти мозаїки з різних матеріалів;
- декорувати предмети домашнього вжитку в техніці декупаж;
- виготовляти аплікації з використанням базових форм квілінгу;
- виготовляти вироби валянням;
- переносити псевдовітражі на скляні поверхні;
- розписувати предмети побуту в техніці псевдовітражу;

- виготовляти вироби у техніках батика;
- користуватись інструментами.

Вихованці мають набути досвід:

- організації робочого місця;
- виготовлення та оздоблення виробів;
- виконання творчих робіт за власним задумом;
- участі у виставках та конкурсах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Моргунова К. П. Квіти в техніці квілінг. / К. П. Моргунова. – Донецьк : Видавництво “Скіф”, 2013. – 64 с.
2. Поддубко Л. М. Дизайн-освіта в школі. / Л. М. Поддубко – К. : Мистецтво та Освіта, 2002, № 2.
3. Рібцун О. Г. Талановиті пальчики. / О. Г. Рібцун – Київ : Видавництво “Літера” ЛТД, 2009. – 64 с.
4. Сіромаха К. В. Прикраси й аксесуари з полімерної глини. / К. В. Сіромаха – Донецьк : Видавництво “Скіф”, 2016. – 64 с.
5. Сіромаха К. В. Сережки з полімерної глини. / К. В. Сіромаха – Донецьк : Видавництво “Скіф”, 2016. – 64 с.
6. Третьякова М. Квіти з гофрованого паперу. / М. Третьякова. – Донецьк : Видавництво “Скіф”, 2016. – 64 с.
7. Український керамологічний журнал, 2002, № 2, С. 5-10.
8. Фонеско Л. В. Образотворче мистецтво, 5-7 класи. Тематичне планування та розробка уроків. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. / Л. В. Фонеско – Харків : Видавництво “Ранок”, 2004. – 384 с.
9. Федина В. В., Кисельова О. І. Орієнтовні навчальні програми та методичні рекомендації з декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва. / В. В. Федина, О. І. Кисельова – Львів : Видавництво “Край” 2007.– 116 с.
10. Ханко В. Декоративно-ужиткове мистецтво, графіка, малярство. / В. Ханко – К. : Видавець О. Ханко, 2007. – 80 с.
11. Цибань І. Фелтінг. Усі прийоми сухого валяння. / І. Цибань. – Харків : Видавництво “Vivat”, 2014. – 64 с.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№	Основне обладнання	Кількість
<i>Матеріали</i>		
1.	Акварельний папір	15 наборів
2.	Шерсть для валяння	15 наборів
3.	Штучні квіти (дрібні, різні)	15 букетів
4.	Штучна глина	2 кг

5.	Дріт	0.5 кг
6.	Клей ПВА	1 л
7.	Акриловий лак	2 л
8.	Термопістолет	1 шт.
9.	Термоклей	1 кг
10.	Картон, папір (білий та кольоровий)	4 упаковки
11.	Фарби (акварель, гуаш художня, акрилові різних кольорів, контури	30 шт.
12.	Фарби для скла	12 шт.
13.	Фарби для батика	12 шт.
14.	Фарба акрилова біла	1 л
15.	Серветки для декупажу (різні)	60 шт.
16.	Шнури, мотузки	3 шт.
17.	Стрічки атласні (різнокольорові)	5 шт.
18.	Мішковина	1 м
19.	Папір для квілінгу	25 упаковок
<i>Обладнання та інструменти</i>		
1.	Пензлики	15 шт.
2.	Писачки	15 шт.
3.	Ножиці	15 шт.
4.	Посуд для води	15 шт.
7.	Дерев'яні шпалки	50 шт.
8.	Фігурні ножиці	5 шт.
9.	Фігурні діркопробивачі	10 шт.
10.	Двосторонній скоч	6 шт.
11.	Картонні заготовки	25 шт.
12.	Голки для валяння	15 шт.
13.	Губки	15 шт.
14.	Стеки	15 шт.